

Ramprogram för EU:s byrå för grundläggande rättigheter 2013-2017

Arbetsmarknadsdepartementet

2012-01-17

Dokumentbeteckning

KOM(2011) 880 final

Förslag till Rådets beslut om antagande av ramprogram för EU:s byrå för grundläggande rättigheter för 2013-2017

Faktapromemoria finns sedan tidigare för ramprogram för EU:s byrå för grundläggande rättigheter för 2007-2012 (2007/08:FPM12).

Sammanfattning

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (byrån) blev operativ den 1 mars 2007. Byråns mål är att ge gemenskapens och dess medlemsstaters berörda institutioner och organ stöd och sakkunskap i frågor om grundläggande rättigheter. Byrån ska genomföra sina uppgifter inom de temaområden som anges i ett flerårigt ramprogram som ska antas av rådet på förslag från kommissionen och efter godkännande av Europaparlamentet. Kommissionen har lämnat förslag på det andra ramprogrammet för åren 2013-2017. Regeringen välkomnar förslaget huvudsakliga inriktning och anser bl.a. det viktigt att motverka främlingsfientlighet och relaterad intolerans och diskriminering samt arbetet för integrering av romer. Regeringen anser dock att frågor om yttrande- och pressfrihet i ett demokratiskt samhälle liksom frågor om hbt kunde lyftas fram tydligare.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter blev operativ den 1 mars 2007. I rådets förordning (EG) nr 168/2007 om inrättande av

Byråns mål är att ge gemenskapens och dess medlemsstater berörda institutioner, organ, kontor och byråer stöd och sakkunskap i fråga om grundläggande rättigheter i samband med genomförandet av gemenskapslagstiftningen för att stödja dem i verksamhet som avser att skapa full respekt för de grundläggande rättigheterna.

Byrån har till uppgift att samla in och analysera information och data, att ge råd i form av rapporter och yttranden, samarbeta med det civila samhället samt bedriva informationsverksamhet om de grundläggande rättigheterna.

Enligt förordningen ska temaområden fastställas genom ett flerårigt ramprogram som omfattar fem år. Byrån ska utföra sina uppgifter inom dessa temaområden.

Ramprogrammet ska enligt förordningen baseras på följande kriterier:

- i. Byrån ska bedriva sin verksamhet inom unionens behörighetsområden.
- ii. Det fleråriga programmet ska omfatta fem år.
- iii. Det fleråriga ramprogrammet måste överensstämma med unionens prioriteringar, med vederbörligt beaktande av riktlinjerna enligt Europaparlamentets resolutioner och rådet slutsatser på området för grundläggande rättigheter.
- iv. Det fleråriga ramprogrammet måste innehålla bestämmelser som syftar till att säkerställa komplementaritet med ansvarsområdena för unionen andra organ, kontor och byråer samt med Europarådet och andra internationella organisationer som är verksamma inom området för grundläggande rättigheter.
- v. I temaområdena för fleråriga ramprogrammet ska kampen mot rasism, främlingsfientlighet och därmed sammanhängande intolerans ingå.

Vid utarbetande av Kommissionens förslag till ramprogram har samråd skett med styrelsen för Europeiska byrån för grundläggande rättigheter och med byråns plattform för grundläggande rättigheter – ett nätverk för samarbete med det civila samhället.

Utöver de kriterier som ska vara uppfyllda enligt förordningen har kommissionen beaktat följande vid utarbetandet av förslaget:

- i. Lissabonfördragets ikraftträdande och dess inverkan på byråns verksamhet.
- ii. Behovet av att se till att byråns arbete fortfarande inriktas på viktiga områden, med beaktande av dess begränsade ekonomiska och mänskliga resurser.

- iii. Behovet av att säkerställa kontinuitet i byrån arbete, särskilt med tanke på betydelsen av de objektiva, tillförlitliga och jämförbara data som byrån tillhandahåller under åren.

2011/12:FPM84

Genom Lissabonfördragets ikraftträdande ändrades fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen genom att unionen tilldelas befogenheter när det gäller området med rättvisa, säkerhet och frihet. Detta är en följd av framför allt artikel 1 tredje stycket i EU-fördraget där det anges att "unionen ska ersätta och efterträda Europeiska gemenskapen". Frågor som tidigare behandlats i avdelningen VI i EU-fördraget (den f.d. tredje pelaren) har nu blivit kapitel 4 (straffrättsligt samarbete) och kapitel 5 (polissamarbete) i avdelning V i EUF-fördraget.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionen föreslår att följande temaområden ska ingå i det fleråriga ramprogrammet för byrån för åren 2013-2017:

- a) *Tillgång till rättslig prövning.*
Området kan komma omfatta frågor om ett effektivt rättsligt skydd, inbegripet tillgång till effektiv och oberoende rättslig prövning, och garantier för en rättvis rättegång.
- b) *Brottsoffer.*
Omfattar bl.a. skydd för brottsoffer, tjänster för stöd till brottsoffer, partsbehörighet, medvetenhet om rättigheter, sårbara brottsoffer och ersättning för skada.
- c) *Informationssamhället, särskilt respekt för privatlivet och skydd av personuppgifter.*
Byrån kan samla in uppgifter om internetmiljöns konsekvenser för grundläggande rättigheter, t.ex. skydd av personuppgifter och privatlivet.
- d) *Integration av romer.*
Kommissionens meddelande om en EU-ram för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020, uppmanar byrån att i samarbete med andra relevanta organ att samla in data i de 27 medlemsstaterna om romernas situation när det gäller tillgång till sysselsättning, utbildning, sjukvård och bostäder och att samarbeta med medlemsstaterna för att utveckla övervakningsmetoder som kan ge en jämförande analys av romernas situation i olika delar av EU.

- e) *Polissamarbete, med hänsyn till detta områdes särart.*
Möjliggör för byrån att samla in information om brottsstatistik.

- f) *Rättsligt samarbete, med hänsyn tagen till särarten hos detta samarbetsområde när det gäller brottmål.*
Byrån ska samla in data om frågor som rör kampen mot organiserad brottslighet, terrorism och människohandel.

- g) *Barnets rättigheter.*
Ingår bl.a. att samla in uppgifter om frågor som barnvänlighet i rättssystemet och barn i utsatta situationer samt att verka för en praktisk tillämpning av de indikatorer för barns rättigheter som utvecklats av byrån.

- h) *Diskriminering på grund av ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.*
Innebär att byrån ska samla in uppgifter om diskriminering. Diskrimineringsgrunderna är de som omfattas av artikel 21 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna med undantag för kön. Europeiska jämställdhetsinstitutet har huvudansvaret för att samla in information om jämställdhet och könsdiskriminering.

- i) *Invandring och integration av migranter. Gränskontroller och viseringsfrågor. Asylfrågor.*
Frågor om behandling av migranter vid gränserna och förhållandena vid vissa försvarsenheter och dess förenlighet med de grundläggande rättigheterna.

- j) *Rasism, främlingsfientlighet och därmed sammanhängande intolerans.*
Särskild tonvikt bör läggas vid problemen med etnisk profilering, rasistisk och främlingsfientlig hatretorik och hatbrott samt analys av de trender i samhället som ligger till grund för sådana fenomen, i syfte att bättre kunna förebygga dem.

I stort är temaområdena desamma som i ramprogrammet för 2007-2012 med tillägg för områdena integration av romer, polissamarbete och rättsligt samarbete. I ramprogrammet för 2007-2012 ingick även

1.3 Gällande svenska regler och förslagens effekt på dessa

Förslaget påverkar i sig inte svenska rättsregler. Mer generellt kan dock påpekas att Sverige liksom övriga medlemsstater i EU har ratificerat de flesta konventioner om mänskliga rättigheter som utarbetats inom FN och Europarådet. Sverige är därför folkrättsligt skyldigt att främja och skydda de mänskliga rättigheterna inom landet. I och med Lissabonfördragets ikraftträdande är även EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna rättsligt bindande för medlemsstaterna. Vidare pågår arbete med att EU ska kunna ansluta sig till Europakonventionen.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionen anger att förslaget inte direkt påverkar gemenskapens budget. Arbetet enligt ramprogrammet ska utföras inom ramen för dess ordinarie budget på Euro. Förslaget har inga budgetära konsekvenser för den svenska statsbudgeten.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar förslagens huvudsakliga inriktning. Regeringen anser det viktigt att byrån får fortsätta verka inom de temaområden som gäller idag, inklusive de tvärssektoriella frågorna, för att kunna säkerställa kontinuitet i byråns arbete. Regeringen anser det också viktigt att motverka främlingsfientlighet och relaterad intolerans samt arbetet mot diskriminering. Vidare är förslaget om temaområdet för integrering av romer väl i linje med regeringens egna prioriteringar och välkomnas. Det finns stora brister inom medlemsländerna när det gäller genomförande av romers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna.

Efter Lissabonfördragets ikraftträdande förefaller det naturligt att utöka byråns mandat till att också avse straffrättsligt och polisiärt samarbete. Hur en utvidgning av byråns mandat kan ske behöver dock utredas vidare.

Regeringen anser vidare att frågor om yttrande- och pressfrihet i ett demokratiskt samhälle liksom frågor om homosexuellas, bisexuellas och transpersoners (hbt) rättigheter kunde lyftas fram tydligare.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas positioner är ännu inte kända.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

2011/12:FPM84

Europaparlamentet har ännu inte hörts om förslaget till ramprogram.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte skickats på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

I avsaknad av en specifik fördragsbestämmelse anger kommissionen artikel 352 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som rättslig grund för förslaget. Rådet beslutar med enhällighet efter godkännande av Europaparlamentet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Byråns mål är att ge unionens och dess medlemsstaters berörda institutioner, organ, kontor och byråer stöd och sakkunskap i fråga om grundläggande rättigheter i samband med genomförandet av unionslagstiftningen och för att stödja dem när de vidtar åtgärder eller utformar handlingsplaner inom sina respektive behörighetsområden som avser att skapa respekt för de grundläggande rättigheterna. Detta mål uppnås bäst på unionsnivå och är därmed förenligt med subsidiaritetsprincipen. Den föreslagna ändringen - att ramprogrammet för byråns verksamhet även ska inkludera straffrättsligt och polisiärt samarbete - ska ses som en följd av Lissabonfördragets ikraftträdande (pelarstrukturens avskaffande).

Regeringen delar kommissionens bedömning att förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Förslaget har ännu inte diskuterats i rådet. Förhandlingar kommer att ske i rådsarbetsgruppen för grundläggande rättigheter och medborgarskap.

4.2 Fackuttryck/termer

Grundläggande rättigheter - Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna antogs den 7 december 2000. I och med Lissabonfördraget blev stadgan rättsligt bindande. Stadgan innehåller en

uppräknig av de grundläggande rättigheterna. Som exempel på rättigheter kan nämnas rätten till liv, yttrandefrihet och icke-diskriminering. 2011/12:FPM84